

**ACTIVITATEA POLITICĂ A OPOZIȚIEI ÎN
TIMPUL GUVERNĂRII PETRU GROZA
6 martie 1945 - 19 noiembrie 1946**

În istoria poporului român au fost multe momente de cumpănă, când existența noastră era legată de capacitatea celor care se aflau atunci în fruntea statului. Avem multe asemenea momente, precum avem multe personalități legate de acestea. Mihai Viteazul, Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu și Avram Iancu, A. I. Cuza și Mihail Kogălniceanu, Carol I și Ion Brătianu, Ferdinand I, Ionel Brătianu și Iuliu Maniu sunt doar câteva dintre acestea.

Numele lui I. Maniu este legat și de momentul 23 august 1944. Din păcate, existența statului democrat român nu a mai depins, în acest moment hotărâtor, de capacitatea, inteligența și iubirea de țară a lui Maniu. De această dată viitorul poporului român era în mâinile celui mai mare dușman al său. Era în mâinile imperialismului rus, imperialism ce de data aceasta era "roșu".

Datorită bine cunoscutului acord de procentaje realizat între Churchill și Stalin, în octombrie 1944, forțele democratice din România s-au văzut în imposibilitatea de a putea purcede la refacerea țării.

Forțele politice ce au realizat momentul 23 august 1944, în frunte cu regele Mihai și I. Maniu, la sfârșitul anului 1944, erau conștiente că "România merge fie la încorporarea ei în Uniunea Sovietică, fie la comunizarea și sovietizarea ei"¹.

După semnarea Convenției de armistițiu (12 septembrie 1944), Uniunea Sovietică a făcut tot ce i-a stat în putință, și totul îi stătea la îndemână, să aducă la putere acele forțe politice care erau gata să facă politica Kremlinului.

Sub protecția Armatei Roșii, ce se apropia de un milion de soldați, PCR și-a organizat o acțiune în vederea acaparării puterii. Aceste acțiuni au culminat cu marele miting din 24 februarie 1945. În urma incidentelor din această zi, guvernul Rădescu este demis în 28 februarie, la cererea brutală a lui Vișinski.

După ultimatumul lui Vișinski, regele îl însărcinează pe Barbu Știrbei să formeze noul guvern. Însă un guvern Știrbey nu este pe placul Moscovei, așa că Vișinski revine la palat pe 1 martie, cerând expres regelui să-l numească prim-ministru pe dr. Petru Groza. În aceste momente, consilierii particulari ai regelui, C-tin Vișoianu și Savel Rădescu, l-au sfătuit pe suveran să nu accepte un guvern Groza, pentru că aceasta "ar însemna sfârșitul României libere și al monarhiei"².

Fiindu-i încredințat mandatul de a forma noul guvern, Groza abandonează intenția de a realiza un guvern de largă coaliție și prezintă regelui un cabinet compus în principal din liderii F.N.D.-ului, cuprinzând și gruparea liberală a lui Tătărescu și cea național-țărănistă a lui Alexandrescu.

La refuzul lui Mihai I de a aproba cabinetul, Groza a avertizat că F.N.D.-ul, ce se bucura de totalul sprijin al rușilor, pregătește o mare demonstrație pentru 6 martie. Iar dacă suveranul nu aproba guvernul, în cadrul acestei manifestații, poporul "ar fi <ales> noul guvern și l-ar fi forțat pe rege să abdice"³. Cedând acestor presiuni, la care s-a adăugat și problema Transilvaniei, Mihai I a recunoscut guvernul Groza. Constituirea guvernului de la 6 martie 1945 nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuși regimului politic din România. Acum partidele istorice au pierdut pozițiile dominante din viața de stat, instaurându-se puterea "revoluționar-democratică a muncitorilor și țăranilor".

În telegrama din 8 martie 1945 trimisă președintelui Roosevelt, Churchill arăta că "Rușii au reușit să impună prin forță și prin fraudă la conducerea acestei țări o minoritate comunistă", dar nu a protestat pentru a avea "libertatea de a salva Grecia" și pentru a "obține o reglementare a problemei poloneze". De

¹ N. Baci, *Agonia României. 1944-1948*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1990, p.167.

² N. Baci, *op.cit.*, p.173.

³ I. Chiper, F. Constantiniu, A. Pop, *Sovietizarea României. Percepții Anglo-Americane*, Ed. Iconica, București, 1993, p.43, doc.1.

asemenea, Churchill "sugera" să i se ceară lui Stalin doar "că noul guvern să nu înceapă imediat o epurare a tuturor elementelor politice din opoziție..."⁴.

Deci, asta era tot ce puteau face anglo-americanii în privința României, să amâne pentru o perioadă de timp exterminarea oamenilor politici din opoziție.

Ce putea face în această situație monarhia și opoziția față de brutalitatea cu care intervenea Rusia sovietică în problemele interne ale țării? Nimic. Fără ajutorul anglo-americanilor nu puteau face nimic.

La Conferința de la Potsdam (17 iulie - 2 august), noul președinte american, H. Truman, a avut o poziție fermă față de Stalin. S.U.A. considerau oficial că rușii au violat acordurile de la Yalta, referitoare la Europa eliberată. De aceea, americanii cereau o acțiune comună a celor trei mari puteri pentru "reorganizarea" guvernelor din Bulgaria și din România, prin participarea tuturor partidelor democratice și organizarea de alegeri libere sub supravegherea lor. Uniunea Sovietică a cerut însă, mai întâi, recunoașterea acestor guverne și mai apoi organizarea de alegeri libere. Însă Molotov a atras atenția că "Uniunea Sovietică nu poate accepta nici un fel de control sau supraveghere a alegerilor"⁵.

La 9 august 1945, președintele Truman declara în fața poporului american că România, Ungaria și Bulgaria "nu vor cădea... niciodată în zona de influență a nici unei puteri"⁶. Această declarație a provocat în România o intensificare a luptei dusă de forțele democratice, împotriva guvernului impus de ruși. La 20 august 1945, regele Mihai I cere demisia lui Groza, adresând totodată, în acest scop, o scrisoare celor trei mari puteri cerând "sfat și ajutor" pentru a rezolva criza din România conform declarațiilor de la Yalta și Potsdam.

Regele a cerut de trei ori demisia lui Groza și tot atâtea note de sesizare a Comisiei Aliate de Control sunt respinse de către ruși. Începând cu 20 august, Mihai I a refuzat să mai semneze decretele guvernului, România aflându-se, în perioada imediat următoare, într-o criză constituțională cunoscută sub numele de "greva regală".

Pentru a-i determina pe americani să intervină în problema României și pentru a-și arăta sprijinul acordat regelui, opoziția și-a propus organizarea unei mari manifestații în ziua Sfinților arhangheli Mihail și Gavril. Victor Frunză în *Istoria Stalinismului în România* arată că: "Manifestația a fost concepută ca o demonstrație și s-a transformat în răscoală de stradă"⁷. Această manifestație a fost înăbușită prin intervenția forțelor de ordine și a unor detașamente înarmate din rândul contramanifestanților. Baia de sânge din 8 noiembrie 1945 a fost, în fapt, regizată de ministrul comunist de interne, Teoharie Georgescu, dar folosită ca o teimeinică argumentație pentru a demonstra "modul perfid în care acționează dușmanii poporului"⁸. "În istoria partidului comunist - scrie V. Frunză în cartea citată - [8 noiembrie - n.n.] va rămâne ca momentul când masele de oameni, cu precădere tineri, i-au negat dreptul de a dispune de destinul țării... Și va mai rămâne ca întâia răscoală în estul european, în curs de satelizare de Kremlin"⁹.

În urma Conferinței miniștrilor de externe ai celor trei mari puteri, desfășurată la Moscova între 16-20 decembrie 1945, S.U.A. și Anglia au declarat că vor recunoaște guvernul Groza, punând două condiții: cooptarea în guvern a câte unui ministru din PNT și PNL și organizarea de alegeri libere. În acest scop s-a deplasat la București o comisie alcătuită din Vișinski, Harriman și Kerr (primul ministru adjunct de externe al Rusiei, iar ceilalți doi ambasadori ai S.U.A. și Angliei la Moscova). Acesta a fost modul în care i s-a răspuns regelui la amintita scrisoare din 20 august.

Arthur Gould Lee avea să arate în lucrarea *Coroana împotriva secerei* că hotărârea de la Moscova

⁴ Vezi W. Churchill către F. D. Roosevelt, Telegrama din 8 ianuarie 1945, în *Magazin Istoric*, nr.3, 1995, p.2.

⁵ N. Baci, *op.cit.*, p.233.

⁶ *Ibidem*, p.187.

⁷ V. Frunză, *Istoria Stalinismului în România*, Ed. Humanitas, București, 1990, p.233.

⁸ I. Lăcustă, *Răfuiala continuă*, în *Magazin Istoric*, nr.7, 1995, p.14.

⁹ V. Frunză, *op.cit.*, p.233.

îi răpise cea mai importantă dintre prerogativele sale [de monarh- n.n.], dreptul de a demite un guvern"¹⁰.

Opoziția a avertizat că, dacă anglo-americanii nu vor asigura cea mai mare corectitudine a alegerilor, guvernul Groza poate instala prin fraudă un Parlament procomunist, care ar putea transforma România în cea de-a 17-a republică a Uniunii Sovietice. Cei doi diplomați occidentali, Harriman și Kerr, au încercat să convingă opoziția că alegerile vor fi libere, dar așa cum recunoaște Kerr "nu i-am convins pe deplin și, mărturisesc, nu m-am convins pe deplin nici pe mine însumi"¹¹.

PNT a propus pentru postul de ministru pe I. Mihalache, iar PNL a propus pe Bebe Brătianu. În prima fază, guvernul Groza se declara de acord cu aceste propuneri, pentru ca mai apoi să revină și să declare că aceste candidaturi sunt de neacceptat. De fapt, în spatele acestui refuz stătea Vișinski, ce-i considera pe Mihalache și Brătianu oameni prea importanți, ce ar fi putut obstrucționa activitatea guvernului.

Profund indignat de respingerea lui Mihalache, I. Maniu a lansat ideea că PNT refuză să prezinte alt nume pentru postul de ministru. Însă, la insistențele anglo-americanilor, acesta revine asupra deciziei sale. La 7 ianuarie 1946, guvernul Groza cu acordul lui Vișinski, accepta noii candidați: Hațieganu pentru PNT și Romniceanu pentru PNL, ca miniștrii fără portofolii.

După venirea la putere, la 6 martie 1945, guvernul Groza a elaborat mai multe decrete lege privind epurarea "elementelor nedemocratice" din aparatul de stat conform cu declarația de la Yalta. Aceasta stipula ca statele Europei trebuiau "să distrugă până și ultimul vestigiu de nazism sau fascism". Guvernul Groza a interpretat în mod propriu acești termeni, eliminând pe toți cei ce se opuneau comunizării țării.

La sfârșitul lunii ianuarie 1946, Consiliul de Miniștri dezbate problema epurării politice. Față de această problemă, Romniceanu declara că epurarea politică trebuie să ia sfârșit cât de curând. Acesta propune un termen fix pentru încetarea epurării, motivându-și atitudinea prin faptul că guvernul începuse să ia măsuri de clemență față de unii dintre cei epurați. Groza se opune însă aceste idei, afirmând că: "Eu țin sabia lui Damocles deasupra capului, atâta timp cât în țara aceasta există încă ideologiile primejdioase democrației"¹². Această atitudine pecetluiește încercările opoziției de a salva oameni nevinovați.

În luna iulie, guvernul înaintează noua lege electorală suveranului. Deoarece această lege era în forma sa neconstituțională, I. Maniu, D. Brătianu și T. Petrescu cer regelui să nu o semneze. Maniu cerea regelui să provoace o criză constituțională prin refuzarea semnării acestei legi. El era de părere că suveranul trebuia să provoace un "scandal internațional", obligând în acest mod puterile occidentale să ia atitudine față de situația din România. Maniu susținea acest punct de vedere chiar dacă exista pericolul ca România să fie ocupată de ruși, fiind convins că aceasta este singura posibilitate de a împiedica ținerea unor alegeri măsluite. Deși regele era conștient că noua lege electorală deschidea poarta fraudelor electorale, a semnat totuși această lege la 15 iulie 1946.

Campania electorală din 1946 a reprezentat una dintre cele mai aprige confruntări politice din România. În acel context istoric, nu era vorba de o simplă cursă electorală, în care să fie angajate grupări politice ce preconizau în esență același regim social-politic, ci de o bătălie decisivă între forțe cu tendințe, scopuri și concepte diametral opuse.

În data de 16 octombrie, Romniceanu protestează în Consiliul de Miniștri, asupra modului în care guvernul pregătea alegerile; însă, chiar în dimineața zilei de 19 noiembrie 1946, ziua alegerilor, unii reprezentanți ai opoziției au fost arestați.

Desfășurarea alegerilor s-a derulat așa cum planificaseră comuniștii. Membrii opoziției nu au putut asista la numărarea voturilor, simpatizanții opoziției au fost împiedicați să-și exprime votul, pe când cei ai guvernului votau de două-trei ori etc.

După numărarea voturilor, însă, guvernul a realizat că toate metodele lui de falsificare dăduseră

¹⁰ Arthur G. Lee, *Coroana împotriva secerei*, Londra, 1950, apud *România în anii revoluției democrat-populare. 1944-1947*, Ed. Politică, București 1971, p.236.

¹¹ I. Chiper, F. Constantiniu, A. Pop, *op.cit.*, p.167, doc.39.

¹² I. Lăcusta, *op.cit.*, p.13.

greș, pierzându-se alegerile. Ca urmare, acesta a falsificat cifrele oficiale, prezentând o înfrângere zdrobitoare drept o victorie copleșitoare. Rezultatele oficiale se cunosc; blocul guvernamental și-a atribuit 71,80% din voturile exprimate, ceea ce înseamnă 338 de mandate din cele 414 ale forului legislativ. Însă liderii comuniști au fost informați că PNTJ a obținut sigur cca 60% din totalul voturilor¹³.

În speranța că regele nu va deschide Parlamentul, deci nu va recunoaște validitatea alegerilor, iar SUA și Anglia, conștiente de falsificarea acestora, vor cere anularea lor, I. Maniu s-a retras la Sibiu. Aici a început studierea problemelor economice și sociale, la care trebuia să facă față în eventualitatea unei schimbări de guvern în favoarea sa. Maniu a lucrat la un program ce putea fi aplicat cu succes într-o țară est europeană postbelică, păstrând totodată tradiția partidului său. Ținând cont de faptul că, în această problemă, SUA și Anglia nu au protestat oficial, regele a deschis Parlamentul la 1 decembrie 1946. Pentru a-și arăta mâhnirea față de acțiunea regelui, opoziția nu a participat la deschiderea oficială a forului legislativ.

La 13 martie 1947 Maniu i-a prezentat lui B. Berry, reprezentantul Statelor Unite la București, un memoriu semnat de PNTJ, PNL și PS. Cu acest prilej, Maniu a declarat că este gata să răstoarne guvernul, cerând pentru aceasta sfatul anglo-americanilor. Însă, nici SUA nici Anglia nu i-au acordat sprijinul solicitat, deși declarau că nu pot aproba practicile dictatoriale ale guvernului Groza.

Aceasta a fost ultima încercare a opoziției de a opri comunizarea României. Mințită, înșelată, lăsată dincolo de Cortina de Fier, opoziția a luptat cu demnitate împotriva morilor de vânt, până în ultimul moment. Ceea ce a fost o consecință directă a alegerilor parlamentare. Având acum toate pârgurile puterii la dispoziție - parlamentul, administrația de stat, justiția - guvernul Groza a trecut la eliminarea opoziției.

După evenimentul din 14 iulie 1947, Adunarea Deputaților a hotărât ridicarea imunității parlamentare a deputaților național-țărăniști, iar PNTJ este dizolvat. Față de arestarea fruntașilor PNTJ, guvernele Statelor Unite și Angliei au formulat proteste timide, lăsând definitiv România sub totalul control al rușilor.

Izolată și amenințată, în toamna aceluiași an, PNL-Brătianu părăsește scena politică, fără a fi fost necesar să se ia vreo măsură din partea guvernului Groza.

La sfârșitul anului 1947, în România nu mai exista un curent sau partid monarhic, care să poată întreprinde acțiuni pentru apărarea instituției reprezentată de rege.

În acest cadru, la 5 luni de la dizolvarea PNTJ, la 30 decembrie 1947 a fost înlăturată monarhia și proclamată Republica Populară Română.

*

Am văzut pe parcursul acestei comunicări condițiile istorice în care opoziția a fost nevoită să lupte pentru o Românie democratică. Am luat cunoștință de atitudinea Occidentului vis-a-vis de situația României. Și nu în ultimul rând, am luat cunoștință de curajul fizic și moral al celor care, la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, au luptat pentru păstrarea independenței și suveranității țării, pentru împiedicarea bolșevizării ei.

Să nu uităm că în 1945 armata sovietică avea în România cca. 900.000 de soldați! Să nu uităm că viața fiecărui opozant atârna doar de un singur fir. Cu toate acestea, neținând cont că viața le este pusă în pericol, fruntașii opoziției au protestat mereu pe lângă misiunile diplomatice ale marilor puteri. Au protestat, dreptatea fiind de parte lor, însă, deși Truman declara în 1945 că România nu va cădea în sfera de influență a vreunei puteri, jocurile erau de mult făcute.

Istoria a dovedit că idealul pentru care au luptat și au murit atâția oameni în această perioadă, a fost, în cele din urmă, atins de generațiile care au urmat.

Dacă opoziția a pierdut bătălia pentru democrație în 1945-1947, datorită jocurilor de interese ale marilor puteri, 45 de ani mai târziu, nimeni și nimic nu a mai putut sta în fața poporului român dornic de libertate.

¹³ D. Giurescu, *Alegeri după model sovietic*, în *Magazin Istoric*, nr.11, 1995, p.17.

Deși nu toți cei care au fost condamnați de regimul comunist, pentru simplul fapt că erau democrați și-și iubeau țara, au trăit să-și vadă idealul împlinit, totuși, supraviețuitorii holocaustului comunist, au avut posibilitatea să-și aducă contribuția lor însemnată la renașterea României democratice.

ALEXANDRU MITRU
Universitatea "Valachia"
Târgoviște

**THE POLITICAL ACTIVITY OF THE OPPOSITION
DURING THE GROZA GOVERNMENT
(6 MARCH 1945 - 19 NOVEMBER 1946)**

SUMMARY

In this paper I tried to bring to your attention those events which happened between the 6th of March 1945 and the 19th of November 1946. I tried to emphasize the actions which were undertaken by the Romanian opposition in order to save Romania from the jaws of communism. Famous political men such as Iuliu Maniu, Dinu Brătianu or Titel Petrescu couldn't, however, stop what Churchill and Stalin had decided in the autumn of 1944.

The conference of Ministers of Foreign Affairs of the Big Three (between the 16th and the 20th of December 1945) ended the constitutional crisis in Romania. The decision adopted here definitely threw our country behind the Iron Curtain.

Although the United States of America and England had known about the fact that the parliamentary elections in November 1946 had been forged, they didn't protest against that officially. On 1st of December 1946 the meetings of a Parliament in which the left forces held 338 mandates from 414 mandates existent were held in this way.

By means of this procommunist Parliament, the government run by Groza first succeeded in eliminating the opposition parties, and then on 30th of December 1947, in removing the monarchy and in proclaiming the People's Republic of Romania.